

Poemes d'ara i de tornada de Josep Romeu i Figueras

JULIA BUTIÑA

(UNED)

***Poemes d'ara i de tornada* de Josep Romeu i Figueras, Biblioteca de la Suda 94, ed. Pagès, Lleida 2006, Ed. a cura de Núria Font Clavell, pròleg de Bartomeu Fiol, epíleg de Miquel Batalla i Ferrando.**

L'obra poètica del professor Romeu i Figueras s'emplaça, al pròleg d'aquest llibre, dins la tossudessa a continuar l'escriptura poètica ran la guerra incivil (un vocable encunyat pel bon amic seu, el professor Batllori; és a dir, la nostra darrera i gran guerra). Així, tenim entre 1940 i 1944 els següents títols: *Sonets, Elegia del mite i Nits, més enllà del somni*. Ara bé, a aquella tradició poètica el poeta s'hi aferra fins als darrers poemes; per tant, dins d'aquesta s'ha d'estudiar la seva obra, bé que calgui obrir-li més portes —com també vam fer encarregant-li treballs per a la revista poètica *Serta. Poesía y pensamiento poético. Revista iberorrománica*—.

Com presentació mínima d'aquest recull poètic cal fer referència a les quatre agrupacions temàtiques: al voltant de la vida, la naturalesa, el text i la terra, que, com a cercles concèntrics, envolten o contextualitzen el poeta; es titulen: *Camins d'una existència, La natura com a imatge, Sobre el poema i el versificar, Estimo el meu país*. Hi segueix el prou explícit títol *Epíleg per a set poemes i comiat a una obra poètica completa*, que ja ens situa davant un punt i final.

Per tal de fer aquesta ressenya he triat el camí de rellevar de vessants diferents els que qualifico encerts o punts de valor poètic a destacar. És una sistemàtica fàcil i no seria vàlida com a visió de conjunt, com ara la que introdueixen els apunts dels estudiosos que acompanyen l'edició; tanmateix pot ser útil a tall del flaix que il·lumina un objecte diverses vegades, només durant una mil·lèsima de segon, però des de diferents angles de visió.

Classicisme:

«Tot passa com corrent d'aigua al darrer destí / i ha passat el meu somni de llum inaccessible / que il·luminés encara el meu ja vell camí / com una via amable i a tot l'humà sensible / tot temps, avui i ahir» (*D'un somni*)

Comparacions

explícita:

«M'he refugiat sota el brancatge / com ho faria en un temple antic» (*Arbre en els camps*)

implícita:

«Del tot delerós, m'hi he d'immergir / talment com en aigua iridisada / que em redimeixi, pura i sagrada, / contra estigmes i voler mesquí» (*La mar*).

Consignes ideològiques

quant a la pluralitat:

«Un país, una cultura / i pluralitat de veus» (*Diversitat*)

a la recerca de sentit:

«Potser un clamor que mai no acabarà, / si no és al límit de l'espera / i l'esperança, potser en va, / en una plenitud darrera, / però vivent i sempre obrant / en la sang de les meves venes» (*Com si medités*)

Definicions

els ismes:

«sortides / vanes i falliments / ben malastrucs / d'autèntiques paraules inuïdes» (*Contra els ismes vells i nous*)

democràcia: «la fornal ambigua, atiada / pels qui ens volen manar per torns» (*Esperar, encara*)

Espai i temps:

«som bòlids en l'espai, / existències prou certes / dintre del misteri infinit / i esperits vivents que alenen (*Del misteri sempitern*)

Ficció:

«I he sentit com pujava la saba / a les branques pel tronc envellit» (*Arbre en els camps*)

Imatges:

«l'aigua esponjada que cau / amb una pluja fina i estable / com prodigi de serenor i pau» (*Pluja als meus camps*)

Influència carneriana:¹

«Tants anys i anyades de comerç / amb el poema clos i el vers!» (*Comerç amb el poema, de sempre*)

¹ Com equilibri entre fons i forma, humor, racionalisme, naturalisme; és a dir, ben bé, tot el noucentisme; malgrat els trets de Salvat Papasseit (poesia), d'Espriu (preocupació per la mort), d'Alcover (naturalesa propera i sentida) o de Pere Quart (sentit crític i polític), entre d'altres.

Lèxic

un mot compost: «somni actiu» (*He de fer camí, encara*)

Metodologia comparatista i literatura com a conversa:

«la veu càlida en la que 'tu' / té un sentit en tota l'estructura» (*Versos d'antany i d'ara*)

Moral:

«Alça el teu front d'home afranquit i just / que ha sabut sempre el seu comport quin era» (*De dignitat humana*)

Naturalesa de la poesia:

«Encloure i ordena l'univers / en paraules ritmades i càlides /, prou precises i vàlides, / en la fonda estructura del vers» (*Del meu món perenne*)

Nivells del terreny poètic

quant a autenticitat i rigor formal:

«Ritmo i rimo sempre el vers / amb la paraula escanida d'una dècima que em crida / i en faré una altra, pervers ... hi he dit mots d'humà amor, / punyent i entranyable ardor, / veritat, que sempre em cofa» (*Encara més dècimes*)

quant a metafísica:

«sé que puc pensar amb netedat /el sentit d'aquest món i l'hora densa / en què es desfà el misteri en puritat» (*Algún dia*)

Patriotisme

entre la geografia i la història:

«aquest lleu concepte de pàtria oberta, / volàtil com l'èter ... Hem salvat la llengua, i encara tot just» (*Programa incert*)

i sempre la fidelitat:

«Hi va construir un mas, al mig d'un pla, / el meu avantpassat... N'he rebut el profund i clar missatge / d'ésser a la terra ben fidel» (*Nissaga*)

concepte del país:

«una promesa incomplida» (*Introducció, en certa manera*)

Retrat:

«Escriu textos fecunds que a la comunitat / poden estimular, que els empara ciència / i sòlida recerca i ben profunda essència / per abastar amb la ment la nostra identitat» (*M'he donat*)

Rimes: l'osadia de fer rimar encar i ignar (*M'he donat*)

Epítet (per al temps):

«llamp de foc d'aspre nuvolada» (*Del temps, encara*)

Un contrast: el vitalisme en versos de comiat i testament:

«Tot té un objecte i un sentit, si ho sentim talment com vianda que ens nodreixi i sigui comand d'aliment suprem d'infinít» (*Com si medités*)

Una descripció:

«aquell abís / que ens aïlla del cosmos i fa el món trencadís» (*M'he donat*)

Una estrofa:

«S'esdevingué la mort obscena / del qui ens degradà fins la llot, / l'abjecció i l'arena / bruta de sang, present, pertot, / sense empar ni esmena. / No valien paraula i mot / per desfer la comuna pena» (*Esperar, encara*).

Una reflexió: «la veritat parabòlica, / i a voltes fins diabòlica, / d'un enigma i un destí» (*Mites*)

Bé que se'ns acudeixen moltes coses, com ara que el to poètic resulta del tràgic i del còmic, del real i de la ficció, en barreja ben moderna, fugim de fer-ne un resum, car no seria una conclusió vàlida, ja que l'enfocament ha estat ben subjectiu, com he començat dient; amb tot, des de la manera particular de lectura que he fet destaco com tret molt principal el vitalisme poètic —amb què desig-no l'agut concepte de la vida reflectit als poemes—, present també a molts dels punts il·luminats.

La molt seriosa col·lecció de poesia que acull aquest llibre —i que ja incloïa altres títols de l'autor, com *Ésser i estar* (2000) i *Immers a la paraula* (2003)—, ha tingut la sort d'aixoplugar els darrers versos de l'estimat professor i poeta, encara recentment perdut, Josep Romeu i Figueras.